

انسان‌شناسی

جَت

طایفه‌ای در شرق هرمزگان

www.ketab.ir

... نشر فرهنگستان ایران

www.ketab.ir

سرشناسه	: ملاحی زاده، لی لا، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: جت: طایفه‌ای در شرق هرمزگان، ملاحی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر شیرازه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۴۹۴ ص. : مصور (رنگی)؛ ۴/۵ × ۲۱/۵ سم.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۷-۷۷۶۸-۵۸-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: جت (طایفه)
موضوع	: (Jat (Iranian tribe
موضوع	: طایفه‌ها -- ایران -- هرمزگان
موضوع	: Clans -- Iran -- Hormuzgan
رده‌بندی کنگره	: ۷۷DSR ج ۸/ ۲ ۱۳۹۷
رده‌بندی دیویی	: ۷۳/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۰۵۶۷۶

جَت

طایفه‌ای در شرق هرمزگان

مؤلف: سید حسن حسینی: لی لا ملاحی

مطبع: سید حسن حسینی: لی لا ملاحی

آب‌نگار: سید حسن حسینی: لی لا ملاحی

طراح: سید حسن حسینی: لی لا ملاحی

حروفچین: مهدی سلیمی

تنظیم صفحات: علی اصغر خدایی

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۲-۷۷۶۸-۵۸-۰

بها: ۸۵۰۰۰ تومان

شیرازه

حق چاپ و نشر برای شیرازه محفوظ است.

حقوق تمامی تصاویر از جمله عکس روی جلد به مؤلف تعلق دارد.

تلفن: ۲۲۵۴۰۳۱۷ - ۲۲۵۶۰۹۸۳

فهرست مطالب

۱۳.....	داشت ناشر
۱۹.....	پیش گفتار
۲۱.....	مقدمه
۲۵.....	جتهای سرمنان
۲۸.....	فرهنگ و زبان جتهای رزمگان
۳۵.....	نشانههای آوانگار

فصل اول: جتهای روایت خودشان

۴۱.....	زینب و موسی نی نواز
۴۴.....	جلی
۴۷.....	دنزاه مراغو، سر چاد سلاهو
۴۹.....	پرورش شتر و اهمیت آن در زندگی جتها
۵۰.....	نام شترهای ما
۵۳.....	اصطلاحات مربوط به نگهداری و پرورش شتر و میش
۵۴.....	زاد و ولد شترها
۵۵.....	زایمان شترها
۵۶.....	چمل کردن شتر
۵۶.....	نقش زنان در پرورش و نگهداری از شترها

- ۵۸..... دور کردن سُستی‌ها از بَگَ.....
- ۵۸..... شتر شَف چَر و رُوح چَر.....
- ۵۸..... جُمع زدن شتر.....
- ۶۰..... ایوب پسر سیه چشم جَت.....
- ۶۰..... رَک خوب.....
- ۶۰..... بَسم رَکمین.....
- ۶۱..... اَلَمَد.....
- ۶۱..... شترهای سست.....
- ۶۲..... مَهری.....
- ۶۲..... اُنس.....
- ۶۳..... سَرَم سار، سُمید.....
- ۶۴..... رضایت شتر ماده برای جفت گَری.....
- ۶۴..... نام شترهای ایوب.....
- ۶۴..... گپی با موسی نی‌نواز.....

فصل دوم: گنج‌های با شکو، نرانه‌ها، سرودها

- ۶۹..... چرخ گردون.....
- ۷۰..... عطر گل‌های مُورد.....
- ۷۱..... طنین تند و برق آذرخش.....
- ۷۲..... نم‌نم‌باران.....
- ۷۳..... باران بیار.....
- ۷۴..... کهوت میناب.....
- ۷۶..... منزلگه.....
- ۷۸..... به خیالی.....

۷۹.....	-غم غریت
۸۰.....	-دوست دارم سایه‌اش را
۸۱.....	-کلیر
۸۲.....	هی هلوهالو (hei halo hālu)
۸۵.....	-نازئیک در وصف داماد
۸۶.....	-نازئیک در وصف عروس
۸۷.....	لا
۹۳.....	عم گسار
۹۵.....	زریچه
۱۰۲.....	نازئیک دای در من
۱۰۹.....	به هوای هوای باران زمستان ۱۳۹۰
۱۱۳.....	رود جومهلید یا جود جا
۱۱۴.....	طغیان رود جومهلید
۱۱۵.....	پرندۀ آشتی با من
۱۱۶.....	کَهِوت
۱۱۷.....	پتی
۱۱۸.....	می‌گویند کُردی است
۱۲۱.....	شاعر نجهان
۱۲۲.....	شاعر احمد جامی

فصل سوم: سنگ

۱۲۴.....	خواستگاری
۱۲۵.....	مراسم عروسی
۱۲۵.....	گد برنی (god baroni)

- ۱۲۶ مراسم خنابندان
- ۱۲۸ آراستن عروس
- ۱۳۰ مراسم سرتراشو
- ۱۳۲ اهمیت ازدواج قومی
- ۱۳۷ خیشاوندان نزدیک
- ۱۳۹ کثوم، زمانگر
- ۱۳۹ داروی درمانی کثوم، که با ۴۴ نوع گیاه آن را درست می‌کند
- ۱۴۳ برگ درخت کبر (الشبرق)
- ۱۴۳ هینگ
- ۱۴۳ چار
- ۱۴۴ مراقبت بعد از زایمان
- ۱۴۵ مراقبت از نوزاد
- ۱۴۵ خوشبو کردن نوزاد
- ۱۴۶ جلوگیری از قولنج نوزاد
- ۱۴۶ سقط جنین
- ۱۴۶ برای برطرف کردن زردی نوزاد
- ۱۴۶ لاتی (lāti)
- ۱۴۷ گَزْ حَلَوَا (gazhalvā)
- ۱۴۷ بی‌بشنان یا بی‌بشناز
- ۱۵۰ جشن بعد از زایمان
- ۱۵۳ نام‌گذاری کودکان
- ۱۵۵ نام قدیم افراد در منطقه
- ۱۶۰ مُوتک
- ۱۶۲ عُدّه

۱۶۲	 موتک خوانی
۱۶۵	 النگوهای شیشه‌ای

فصل چهارم: بتل‌ها (ضرب‌المثل‌ها)

۱۷۷	 هنگام بازگشت از هیزم‌چینی
۱۷۹	 ایرها
۱۸۱	 ستاره سهیل
۱۸۲	 زاغ
۱۸۳	 حکایات دامادان لاقبالت
۱۸۴	 رد کردن خواستگار
۱۸۸	 سالی آید بد
۱۹۰	 همل جیهند می‌گویند
۱۹۱	 نگرانی مرد در حال مرگ
۱۹۴	 شرط ازدواج
۱۹۵	 حال دل پرسیدن

فصل پنجم: لالایی‌ها

۲۰۸	 ادبیات شفاهی کودکان
۲۰۹	 titiuk: تی‌تی‌یوک
۲۱۰	 kukustu: کوکوستو
۲۱۱	 çay açandi: چغ آچندی
۲۱۱	 hombu: همبو
۲۱۴	 laybi ba laybi: لایی به لایی
۲۱۴	 gur açant: گور آچانت

- ۲۱۵ farg meni: فرگ مینی:
- ۲۱۵ lilili bāyīča: لی لی لی باغیچه:
- ۲۱۷ janek māhi: جَنیک ماهی:
- ۲۱۸ o bačaru: اُبَچَرُو:
- ۲۱۸ howri čok: هَوَری چُک:
- ۲۱۹ ری با بچه باران (هَوَری چُک):
- ۲۲۰ pingalu: پِن گَلُو:
- ۲۲۰ zič mašl: زیچ مَشَل:
- ۲۲۰ آواز بچه ها در طلب باران:
- ۲۲۲ مشارکت دادن چدها در دعای باران:
- ۲۲۳ ho matalu: هُو می مَلُو:
- ۲۲۵ kuli pač: کولی پَچ:
- ۲۲۶ nakar o makow: مَکَن و مَکُو:
- ۲۲۷ hakaju: هَکَجُو:
- ۲۲۷ janeku: جَنیکُو:
- ۲۲۸ اُ جَنیکُن:
- ۲۲۹ bāzyār: باز یار:
- ۲۳۰ دزد و اُستا:
- ۲۳۱ بزَن کاکا که خوش می زنی کاکا:
- ۲۳۲ -کَلُو خواستم:
- ۲۳۴ شش شاهد:
- ۲۳۸ حکایتی دیگر از رستم و سهراب:
- ۲۴۰ بازی بچه ها با طرح بند (چیستان):

فصل ششم: زهیری

۲۴۷	 کیا و سندو
۲۵۸	 چاکر و گهرام
۲۶۲	 چاکر و گهرام
۲۷۷	 قصه جوان
۲۸۴	 در مشکار آسان
۲۸۶	 شه ناز و مهنار
۲۸۸	 سهداد و مهنار
۲۹۵	 میر کنر (قنبر)
۳۰۳	 جامک نیست
۳۰۸	 عروسی حمود
۳۱۰	 سپید چارر
۳۱۳	 شاهو
۳۱۷	 بوون
۳۲۴	 دیدار

فصل هفتم: داس

۳۳۴	 مهمانی نکو ۱۳۸۴
۳۳۷	 مهمان - ۹۱/۱۱/۱۰
۳۴۹	 گفت و گو کوتاه مهمانمان با یکی از مردان طایفه
۳۵۰	 گفت و گو با آمنه - ۹۵/۱/۱۲
۳۵۳	 گفت و گو با دختر بی بی آمنه - تابستان ۹۳
۳۵۴	 گفت و گو با بی بی آمنه - تابستان ۹۳
۳۵۶	 پلیتنگ

۳۵۶	پای صحبت زنی ۵۷ ساله - بهار ۱۳۸۶
۳۵۸	گندک ۹۱/۱۲/۱
۳۵۹	گندک - سال ۱۳۹۲
۳۶۸	ما کولی نیستیم
۳۷۲	حکایت مردمانی از کهیر چابهار
۳۷۶	ریتی، دیگر از زبان راوی دیگر از بازماندگان شه‌دُر
۳۷۷	سفرنامه لیردف - ۱۳۹۵/۳/۷
۳۹۸	دوست دایم سابه اش را
۴۰۲	دیرک
۴۰۷	گنوخنی گپا مخ

فصل هشتم: معادل‌های فارسی برخی عبارات و واژه‌های

بسج‌های هرگان

۴۵۶	رنگ در گویش جت‌ها
۴۵۷	جهله
۴۵۷	جای قرار دادن جهله‌ها در لوغ
۴۵۸	ساخت تکی
۴۶۱	تصاویر
۴۸۹	منابع
۴۶۱	مقالات

یادداشت ناشر

شناخت چندجانبه هر فرهنگی مستلزم شناخت ریشه و خاستگاه قومیت‌های
دین آن فرهنگ است.

قوم‌نگاری نیز بهش مطالعه‌ای است نظام‌مند درباره مردم و فرهنگ‌ها که
به واسطه آن نمایی فرهنگی یک گروه به صورت مستند، مکتوب و مصور
شکل می‌گیرد.

هدف قوم‌نگاری - به عنوان یک رشته فرعی از انسان‌شناسی فرهنگی -
تهیه مونوگرافی یا تک‌نگاری و گزارش‌هایی نسبتاً کاملی از تمامی آنچه مربوط
به یک واحد اجتماعی و قابل تفکیک است که بر پایه آن، مردم‌شناسی می‌تواند
با روش تطبیقی و ترکیب و تحلیل آن به یک نتیجه‌گیری کلی برسد. پیش از
این روش تک‌نگاری آنتی‌تز آماری تلقی می‌شد اما امروز به عنوان شیوه
خاصی از پژوهش برای تدوین داده‌های مربوط به یک واحد اجتماعی مورد
استفاده قرار می‌گیرد.

تک‌نگاری یا مونوگرافی حاضر بخشی از گذشته تاریخی و فرهنگی متنوع
سرزمین ما را به تصویر می‌کشد و توصیفی ژرف و مبتنی بر مشاهده عینی،
بی‌واسطه و همه‌جانبه از طایفه‌ای ارائه می‌دهد که خیلی پیش از دیگر اقوام در
سرزمین ایران ساکن شده‌اند اما به ندرت اهالی مناطق دیگر از آنان آشنایی و
شناخت دارند.

پژوهشگر این پژوهش با حضور مستقیم و فعال در زندگی مردم این جامعه، معاشرت با آنها و به کار بردن فنون مصاحبه کیفی، زوایای زیسته تاریخی این قوم را از نزدیک مشاهده، مطالعه و توصیف می کند، و بی آنکه ادعای روش آکادمیک داشته باشد، رویکرد دقیق و ریزبین وی به شیوه کاردی نوع دوم مطالعات ژرفانگر (Intensive) در مطالعات روستایی پهلوی می باشد. چرا که پژوهشگر از دل همین طایفه برخاسته و با موضوع مطالعه عجین بوده و نتیجه با صحت و عمق بیشتری، پژوهش را به انجام رسانده است.

جَت (جَت رَظ) قومی قدیمی است که در شمال غربی شبه قاره هند، در پنجاب هند و پاکستان (ایالت راجستان هند)، ایالت سند و بلوچستان ساکن اند. تاریخ نگاران طایفه جمعه و چنده «جَت» را در میان چند قوم دیگر که در کنار هم و با وحدتی بسیار زندگی می کنند، از اقوام ایرانی قبل از آریایی ها می دانند. آنان بر این عقیده اند که «جَت» ها تا زمان «بهرام گور» در نواحی کرمان و جنوب ایران سکونت داشته و بعضی دیگر آنان را از «دراویدی های هند» دانسته اند، که بعد از مهاجرت آریایی ها به هند، از طریق خلیج فارس به جنوب ایران رانده شده اند. در واقع در مسیر تاریخی این طایفه یا به سبب اقلیمی کوچ کرده یا کوچانده شده اند و یا به راهبانی و محافظت از مرزها مشغول شده اند. در عین حال «جَت ها» به تربیت اسب و شتر پرداخته و علاوه بر ساربانان شتر در منطقه مهارت در تیراندازی، تفنگچی کاروان ها نیز بودند.

پژوهشی که درباره این طایفه انجام شده، نتیجه تجربه نگارنده به عنوان پژوهشگری بومی در جمع آوری و نگارش فرهنگ شفاهی طایفه جَت است که نزدیک به دو دهه به درازا کشیده است. انگیزه و امکان انجام این پژوهش تنها به اتکای قرابت قومی نگارنده با جَت ها و اعتماد وافی آنان به وی بوده است.